

۱- يك نفر پارسی باكلاله شياردار (مرد وسط).

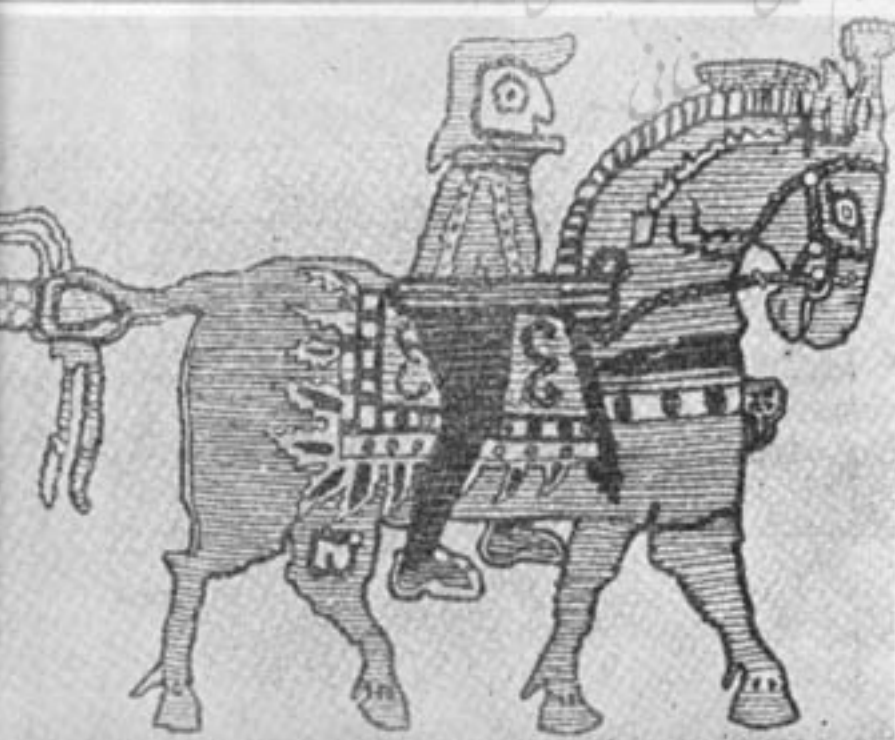
آياكلاله شياردار مشهور به «پارسی» خاص پارسیان است؟

جليل ضياء پور رئيس موزه مردم شناسی

با سوابقی که از گزارش مربوط به آریان‌ها داریم نوشته‌اند که دو قبیله بزرگ آریان (مادها و پارسی‌ها) از دشتهای شمال «که اوراسی نامیده میشود» به فلات ایران وارد شده‌اند و این فلات را بنام نژادی خود (ایران) نامیده‌اند . آیا آریان‌های آمده به فلات ، از زمان ورود خود چه نوع کلاهی بر سر داشته‌اند ؟

قدیمترین نقش مهم که مادها را نشان میدهد نقش سخره‌های دورشاروگین (خورسپاد) است که آنها را پوستین بر دوش و با کفش ساق بلند در پا ، و نواری پیچیده بر سر (چون شوشی‌ها) نشان میدهد . شکل (۲) .

باید به‌پذیریم که «موی‌بند» کسان این نقش (که دیاکف در کتاب تاریخ ماد خود آنان را مادی معرفی کرده و احتمال نیز میدهد که شاید مانثائی باشند) به‌ر انجام ، نمیتواند سرپوش

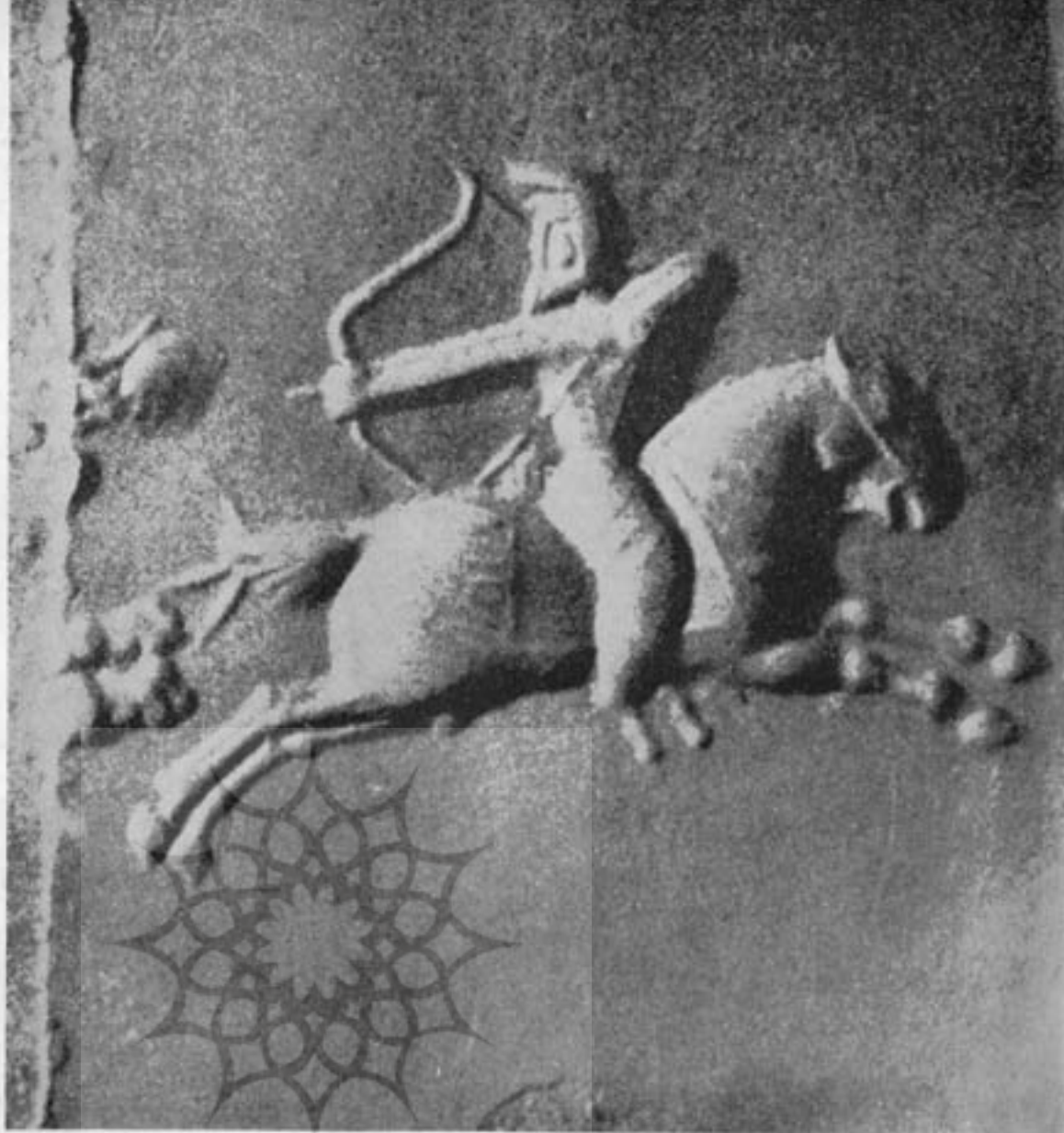

بالا راست : ۲- نقش برجسته مادها بر سخره دورشاروگین از مجله شماره نهم دائرةالمعارف هنر جهانی عکسبرداری شده است .

بالا چپ : ۳- يك سوار مادی برداشته از کتاب تاریخ ایران - سریرسی ساینس .

پائین چپ : ۴- نقش یکی از سواران در حاشیه نقش فرش عهد هخامنشی .

۵- يك مرد متسب
بدوره هخامنشی .

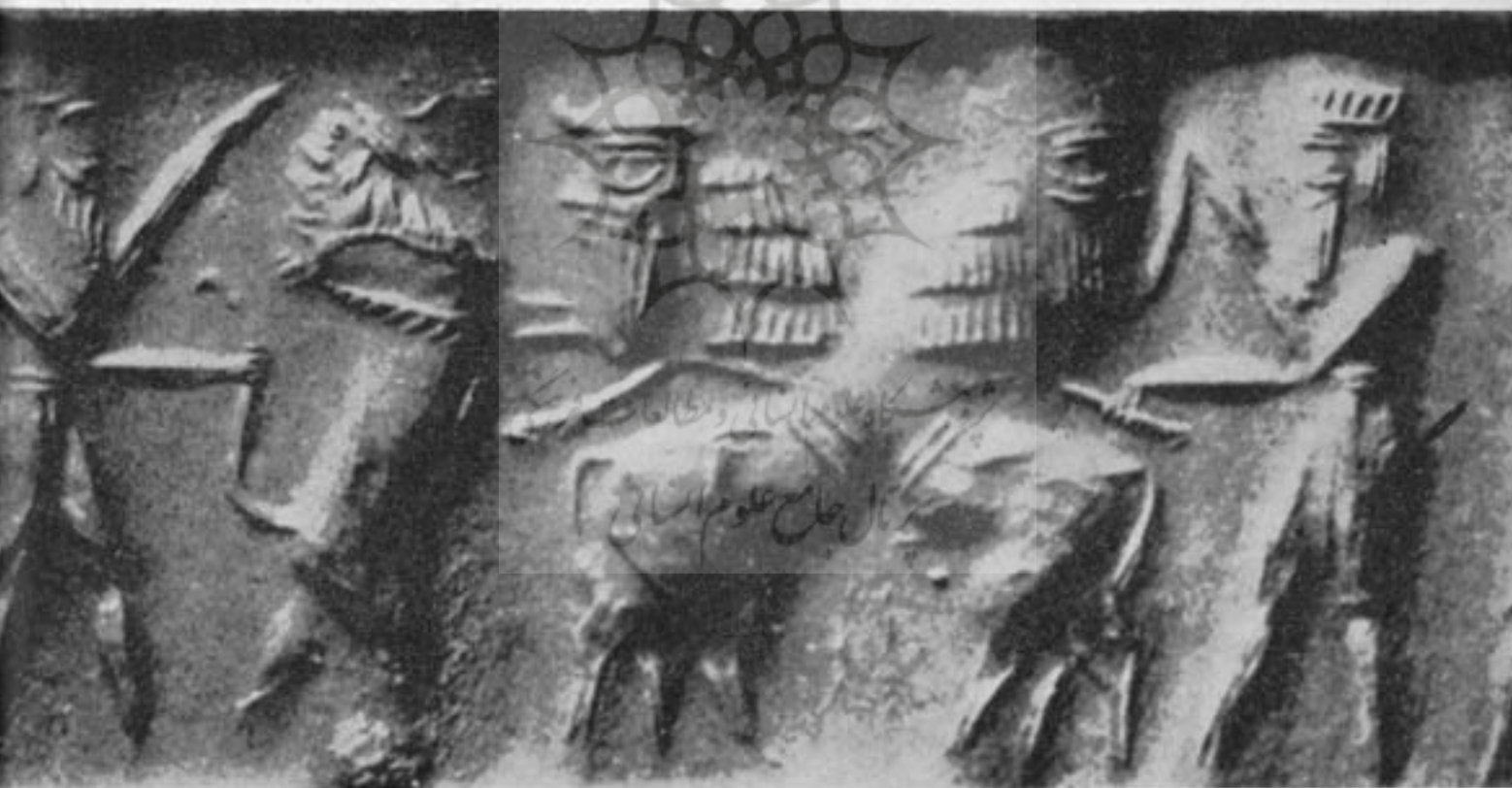
۶- يك نفر یارسی در حال
شکار .

روستا یارسی در استان فارس
شکار یارسی

۷

۷- مهر منتب به آکادیها   ۸- مهر منتب به دوره آکاد - از کتاب «مهرهای خاور میانه» عکسبرداری شده است
 ۹- مهر منتب به دوره سومر و آکاد - از کتاب «مهرهای مشرق» عکسبرداری شده است

مناسبی برای ماده‌های آمده از شمال (کمزوسرما آنان را کوچانده است) باشد، و اگر اینان مادی باشند جز این «موی بند» کلاهی نیز برای خود میداشته‌اند که سر و گوش آنان را از سرما محفوظ میداشت. چنانکه برخی از نقوش مادها را با کلاه «گوشی‌دار» نشان میدهند و در تخت جمشید برای مادها آنرا ساخته‌اند.

علاوه بر این قبیل سرپوش، یک نقش منتسب به مادها، مارا به نوعی دیگر از کلاهشان رهبری میکند، و آن، نقش مهری است که یک سوار مادی را در حال حمله با نیزه بلند به شیری ایستاده نشان میدهد.

داده شده است. (شکل ۵).

نقش این مهر، سواری را در کارتیراندازی با کمان نشان میدهد. این سوار نیز سرپوشی از نوع سرپوش سوار فرش پازیریک دارد.

مهر دیگری نیز (که منتسب به دوره هخامنشی است و در مجلد هفتم کتاب «نظری به هنرهای ایران» پوپ داده شده است) پکتفر پارسی را در کار شکار گراز نشان میدهد. شکل (۶).

از روی این مدارک میتوان پذیرفت که پارسی‌های آمده

از زادگاه سرد خود، سرپوشی بر این زمینها که ارائه گردید داشته‌اند، و از کلاه شیاردار (که در نقوش تخت جمشید برای پارسی‌ها ساخته‌اند) مدرکی که نشان دهد قبلاً پارسی‌ها آنرا داشته‌اند در دست نیست، و اقوام دور و نزدیک آریان‌ها نیز هیچیک از این کلاه بر سر ندارند و همه کلاه اقوام آریانی (که در شمال خراسان و مشرق و شمال غرب فلات ایران اطراق کرده‌اند) کلاه یا سرپوشی از نوع سکائی دارند که کوتاه یا بلند و گاه «گوشی‌دار» است که مناسب بیابانهای سرد است چنانکه مادها نیز از نوع کلاه کوتاه سکائی داشته‌اند و در تخت جمشید برای آنان ساخته‌اند و پارت‌ها (اشکانیان) نیز از همین نوع استفاده میکرده‌اند. ولی کلاه شیاردار در شرق و شمال غرب فلات بنظر نرسید که معمول بوده باشد. برعکس در جنوب غرب و مغرب فلات، کلاه شیاردار، از پیش

این سوار، کلاهی بلند بر سردارد و شکل (۳) آنرا نشان میدهد.

از پارسی (که روی سخن در اینجا با آنان است) مدارک بهتری در دست است و چندین نقش تقریباً مشابه، آنان را با سرپوشی مناسبتر از نوار یا «موی بند» مادی‌ها نشان میدهد. نقشی که بر حاشیه فرش (یافته از پازیریک) یافته شده است، سواری را نشان میدهد که طرح سرپوش آن بنظر میرساند که از جنس نرم است، و نیز نوک تیز و بلند است که بلندی آن بر روی سر بجلو تا شده است. شکل (۴).

نظیر این نقش را مدارک زیادی از جمله: مهری منتسب به هخامنشی نشان میدهد که در موزه بریتانیا نگاهداری میشود و در کتاب موسوم به «مهرهای آسیای غربی» انتشار

۱۰

۱۱

شتر و مردم

۱۱

از ورود آریان‌ها معمول بوده و مدارك زیادی آنرا تأیید میکنند .

برای نمونه ، تعدادی از مهرهائی را که در این سامان فلان یافته و نگاهداری کرده‌اند در اینجا می‌آوریم :

مهری منتسب به «اکادی‌ها» هست که در موزه بریتانیا نگاهداری میشود و در کتاب موسوم به «مهرهای آسیای غربی» انتشار یافته‌است . در این مهر ، نفر اول سمت چپ ، کلاه شیاردار بر سر دارد . شکل (۷) .

همینگونه کلاه را در مهر دیگر اکادی (که ادیت

علاوه بر این مدارك (که به ارائه تعدادی از نمونه‌های فراوان کفایت شد) چند نمونه دیگر را که به دوره بابل جدید منتسب است برای مزید آگاهی در اینجا می‌آوریم :

مهری را «ادیت پورادا» در کتاب خود موسوم به «مهرهای خاورمیانه» ارائه داده است که مردی را با پائین‌تنه چارپای بالدار نشان میدهد که در کار شکار چارپای بالدار با تیر و کمان است . این مرد کلاه شیاردار بر سر دارد . شکل (۱۱) .

مهر دیگری که در کاتالوگ «مهرهای مشرق»

۱۲

۱۰- مهر منتسب به دوره سومر و آکاد - از کتاب «مهرهای مشرق» عکسبرداری شده است .

۱۱- مهر منتسب به دوره بابل جدید - از کتاب «مهرهای مشرق» عکسبرداری شده است .

۱۲- مهر منتسب به بابل جدید - عکس از کتاب «مهرهای مشرق» .

پورادا بنام «مهرهای خاورمیانه» انتشار داده (بر سر نقره علم) در سمت راست عکس در شکل (۸) میتوان دید . در مهر دیگری که منتسب به سومر و آکاد است ، نفر اول سمت چپ عکس کلاه شیاردار بر سر دارد . این مهر در موزه «لوور» نگاهداری میشود و به وسیله «لوئی دولاپورت» در کاتالوگ موسوم به «مهرهای مشرق» نشر داده شده است . شکل (۹) .

لوئی دولاپورت ، مهر دیگری را منتسب به دوره سومر و آکاد در همین کاتالوگ خود ارائه داده است که در سمت چپ عکس کلاه شیاردار بر سر دارند . این مهر نیز در موزه لوور نگاهداری میشود . شکل (۱۰) .

13

14

10

مضافاً ، مهری منتسب به بابل جدید مردی را ایستاده نشان میدهد که نیز کلاه شیاردار بر سردارد . شکل (۱۴) .
 . . . . .
 از منطقه غرب فلات ، دوتیونۀ جالب در دست است که کلاه شیاردار را نشان میدهند :

یکی سرسجاق برتری به دست آمده از لرستان است که «گیرشمن» آنرا به هفتم - هشتم قبل از میلاد منتسب کرده است . نقش این سرسجاق ، پهلوانی را (که چهار بال دارد) در کار جنگ با دو حیوان نشان میدهد و از پای هر یک از حیوان گرفته سرازیر نگاه داشته است و چنین صحنه‌ای یادآور نقش پهلوان گیل‌گمش در روی پلاک برتری یافته از ارومیه میباشد . چنانکه در شکل (۱۵) دیده میشود این پهلوان نیز کلاه شیاردار بر سر دارد .

دیگری ، صحنه شکار است که اشخاص آن ، لباس مردم مغرب فلات را پوشیده‌اند ، و دوتیونست چپ نقش کلاه شیاردار بر سر دارند . این پلاک ، از یافته های «زیویه» کردستان است و «واندن برگ» آنرا در کتاب خود «باستانشناسی ایران قدیم» ارائه داده و به هفتم پیش از میلاد منتسب کرده است . شکل (۱۶) .

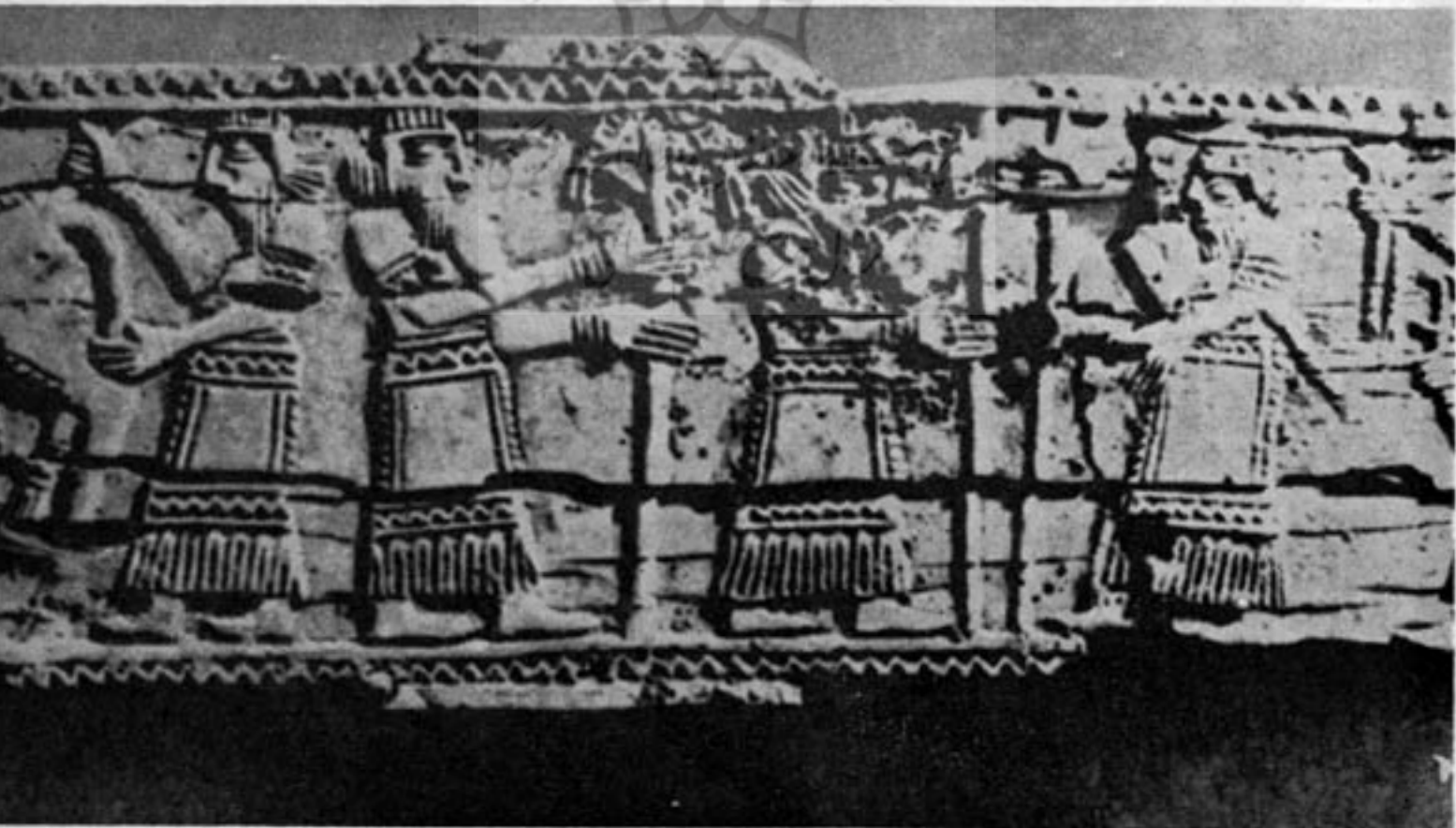
یک سند دیگر ، نقش برجسته سنگی مشهور به «انوبانی‌نی» واقع در سربل زهاب کرمانشاه است که نفر اول ردیف پائین

۱۳ - مهری که از کتاب دوم تخت جمشید نوشته اشیت عسکرداری شده است .

۱۴ - مهر منتسب به بابل جدید .

۱۵ - نقش سرسجاق برتری لرستان .

۱۶ - پلاک یافته شده از زیویه . عکس از کتاب «باستانشناسی ایران قدیم» نوشته واندن برگ .

۱۷

نقش «آنویانی» در سر پل ذهاب

پرسشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

اگر به اوضاع کلی پوشاک مردمان و مناطق فلات و همجوار توجه کنیم و این گفته «ریچارد فرای» را مزید کنیم که در کتاب خود میراث ایران نوشته است: «پارسی‌ها در منطقه پارس لباس خود را از مردم شکست‌خورده ایلام گرفته‌اند» با زمینها و مدارکی که ارائه گردید، میتوان احتمال داد که کلاه شیاردار مشهور به پارسی - هخامنشی نباید خاص پارسیان بوده باشد.

سمت راست نقش، کلاه شیاردار بر سر دارد. این طرح را دیاکونف بنقل از کتاب هرشفلد در کتاب خود «تاریخ ماد» آورده و در زیر آن «پس از اشاره به پوشاک ساکنان ماد (که طرح آنها را نیز داده) به مرد با کلاه شیاردار اشاره نموده نوشته است: سر مردی اسیر از نقش برجسته آنویانی (هزاره سوم)». نویسندگان این مقاله خود از نزدیک این نقش را دیده و از ارتفاع بالا رفته آنرا لمس نموده و در چند نوبت از آن عکس و طرح برداشته است. شکل (۱۷).